

**Commissie Overleg en Voorlichting
Milieuhygiëne Vliegbasis Leeuwarden**

Secretariaat:
Postbus 40184
8004 DD ZWOLLE
telefoon: 038-4572401
telefax: 038-4572399
mh.mudde@mindef.nl

VERSLAG

Negenentwintigste vergadering Commissie Overleg en Voorlichting
Milieuhygiëne Vliegbasis Leeuwarden van 23 mei 2007

Aanwezig :

Dhr. T. Baas (voorzitter)	Gedeputeerde Provincie Fryslân
Dhr. A.L. Bennen	Gemeente Leeuwarden
Dhr. A.J. Bousema	Omwonenden Tytsjerksteradiel
Mevr. G. Van Delft-Jaasma	Burgemeester Gemeente Menaldumadeel
LtKol Mr. H. Faber	Commando Luchtstrijdkrachten Hoofd Sectie Geluidhinder
Mevr. F. Haites -Miedema	Wethouder Gemeente Leeuwarderadeel
Dhr. T. Miedema	Provincie Fryslân
Maj G. E. Van der Meijden	Hoofd Luchtverkeersleiding Vliegbasis Leeuwarden
Dhr. drs. M.H. Mudde (secretaris)	Dienst Vastgoed Defensie Directie Noord
Kol A. Den Drijver	Commandant Vliegbasis Leeuwarden
Mevr. H. Rijpstra	Wethouder Tytsjerksteradiel
Maj F. Sikkens	Vliegbasis Leeuwarden Hoofd Staf Voorlichting
Dhr. K.D. Stormer	Omwonenden Leeuwarden
Mevr. S. Tigchelaar	Omwonenden Menaldumadeel
Dhr. drs. J.M. Vaneman	VROM Inspectie Noord
Dhr. G.F.J. Veldman	Omwonenden Leeuwarderadeel
Dhr. drs. Kl. Vos	Milieuplatform Leeuwarden
5 belangstellenden	

Afwezig:

Mevr. Y. Bleize	Wethouder Gemeente Leeuwarden (wordt vervangen door dhr. Bennen)
Dhr. G. Verf	Omwonenden Menaldumadeel (wordt vervangen door mevr. Tigchelaar)

1. **Opening:**

De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom, met name de dhr. den Drijver die voor het eerst deelneemt aan het overleg.

2. **Mededelingen:**

De secretaris deelt het volgende mede:

- * Er is bericht van verhindering ontvangen van dhr. Verf en mevr. Bleize.
- * De vergaderstukken zijn toegezonden met de agenda en het verslag van de vorige vergadering.

* Uitgereikt zijn:

- Het klachtenoverzicht betreffende de maand april (achteraf genummerd LW/07.30/3a)
- Jaarrapportage geluidhinderklachten Koninklijke Luchtmacht 2006 (achteraf genummerd LW/07.30/4)

Besloten wordt deze beide stukken te agenderen voor de volgende vergadering.

3. **Suggesties voor te bespreken onderwerpen.**
Mevr. Tigchelaar stelt onder verwijzing naar de aandachtspuntenlijst voor om tijdens de volgende vergadering van gedachten te wisselen over de werkwijze van de VROM ambtenaar in het kader van de tweedelijns handhaving van de geluidcontour. De omwonendenvertegenwoordiger van Menaldumadeel zal daarvoor met voorstellen komen. **Dhr. Vaneman** biedt aan hierover eerst vooroverleg te plegen. Hij merkt op dat de betreffende VROM ambtenaar, mevrouw Sieburg, hierover al een eerste contact heeft gehad met mevr. Tigchelaar (*opnemen op aandachtspuntenlijst*).
4. **Inventarisatie gesprekspunten publiek.**
Er wordt door de aanwezigen op de publieke tribune geen gebruik gemaakt van het publieke spreekrecht.
5. **Verslag vorige vergadering.**
Het verslag van de op 20 november 2006 gehouden achtentwintigste vergadering van de commissie (toegezonden als *nr. LW/06.29/1*) wordt goedgekeurd met de volgende wijziging
- paragraaf 8.1 (blz. 3, 6^e regel): “Hij stelt dat hem is gebleken dat bewoners van dichterbij gelegen dorpen niet meer klagen” wijzigen in: “Hij hoort in de dichterbij gelegen dorpen regelmatig dat bewoners niet meer klagen”.
Naar aanleiding van het gestelde in paragraaf 8.1 (blz. 3, 24 regel: “Dhr. van der Meijden is van mening dat dhr. Veldman de verkeerde conclusie trekt betreffende het relatief lage aantal klachten uit de dicht bij de vliegbasis gelegen dorpen.”) merkt **dhr. Veldman** op dat hij een dergelijke conclusie niet heeft getrokken, maar slechts heeft verwoord wat hij hoort in de dorpen en overigens tevens naar voren is gekomen in een enkele jaren geleden door een stagiaire van de vliegbasis Leeuwarden uitgevoerde enquête.
6. **Lijst van aandachts- en actiepunten (nr. LW/06.28/2).**
De voorzitter stelt de aandachts- en actiepunten aan de orde, voor zover deze niet zijn afgedaan c.q. geagendeerd zijn voor deze vergadering:
* Punt 4: Klachten: Nagaan welke woning in Jelsum niet geïsoleerd zou zijn
Dhr. Sikkens geeft informatie betreffende de woning in Jelsum, waarvan de bewoners hebben geklaagd betreffende het niet uitgevoerd zijn van isolatie. De betreffende woning is juist buiten de 40 Ke contour gelegen en kwam daarom in tegenstelling tot de vlakbij gelegen buurwoning niet in aanmerking voor geluidsisolatie.
7. **Ingekomen/opgevraagde/verzonden stukken.**
Er zijn geen ingekomen/opgevraagde of verzonden stukken.
8. **Klachtenbehandeling.**
- 8.1 **Klachtenoverzichten Staf Voorlichting vliegbasis Leeuwarden.**
* Overzicht oktober 2006 (toegezonden als nr. LW/06.29/3a)
Mevr. Tigchelaar brengt naar voren dat zij in het al gememoreerde gesprek met mevr. Sieburg van de VROM Inspectie Noord ook over de klachtenafhandeling heeft gesproken. Zij vraagt of er een standaard formulier, instructies en vaste procedures zijn en of bijvoorbeeld bijgehouden wordt welke vliegers de klachten veroorzaken. **Dhr. Faber** merkt op dat er onlangs een nieuw formulier met bijbehorende werkwijze is ontwikkeld dat door alle vliegbases gehanteerd dient te worden. De voorzitter vraagt de Luchtmacht om hierover nadere informatie te verstrekken en concludeert dat het onderwerp geagendeerd zal worden voor de volgende vergadering (*toevoegen aan aandachtspuntenlijst*).
Mevr. Tigchelaar vraagt om uitleg van de gang van zaken betreffende klacht nr. 498V. Het betreft een persoon die in deze maand 5 maal heeft geklaagd. De klachten zouden volgens de voetnoot niet opgenomen worden in het klachtenoverzicht, maar zijn dat wel. **Dhr. Sikkens** antwoordt dat de klachten abusievelijk toch zijn opgenomen. Hij wijst op de afgesproken werkwijze om de klachten van de zogenoemde “veelklagers” slechts beperkt (1 per maand) op te nemen in het klachtenoverzicht, maar de aantallen wel zichtbaar te maken door vermelding in een voetnoot. Met de onderhavige klager is een gesprek gevoerd, dat wel heeft bijgedragen

tot wederzijds begrip, maar niet tot het wegnemen van de hinder en de klachten. **Mevr. Tigchelaar** merkt op dat iemand die veel klaagt waarschijnlijk ook veel overlast ondervindt en wil graag nader geïnformeerd worden over de gemaakte afspraak betreffende de registratie van “veelklagers”. **De voorzitter** wijst erop dat gekozen is voor deze werkwijze om te voorkomen dat het grote aantal klachten van enkele personen het inzicht in de klachtenstructuur zou verstoren. **Dhr. Faber** onderschrijft dat. Het gaat erom dat met het klachtenoverzicht inzicht ontstaat in de achtergronden van de ondervonden hinder zodat waar mogelijk actie kan worden ondernomen

Mevr. Tigchelaar vraagt voorts naar de achtergronden van de afzonderlijke klachten op de lijst. **Dhr. Sikkens** is van mening dat het niet zinvol is om tijdens de vergadering individuele klachten te behandelen. **De voorzitter** onderschrijft dat. De behandeling in de commissie dient zich te richten op de opvallende dan wel structurele zaken.

* Overzicht november 2006 (toegezonden als nr. LW/06.29/3b)

Dhr. Veldman vraagt of verklaard kan worden dat gedurende de oefening “the three Musketeers” eerst helemaal geen klachten zijn ingediend en aan het einde en na afloop van die oefening juist wel. **Dhr. Sikkens** geeft als mogelijke verklaring dat voorafgaand aan de oefening een persbericht is uitgegaan dat ook daadwerkelijk is gepubliceerd door de media. Door de bekendheid met de oefening hebben omwonenden in eerste instantie minder behoefte om te klagen. Dat effect is na enkele dagen uitgewerkt. Er is door de vliegbasis wel een herhaald persbericht uitgebracht, maar dat is niet gepubliceerd door de media zodat er toch weer klachten zijn opgetreden. **Dhr. Den Drijver** voegt daaraan toe dat het in het algemeen lastig is om te verklaren waarom bepaalde vliegbewegingen de ene keer wel en de andere keer niet leidt tot klachten. Er zijn veel factoren van invloed, waaronder ook omstandigheden als weer en wind.

* Overzicht december 2006 (toegezonden als nr. LW/06.29/3c)

Dit overzicht geeft geen aanleiding tot het maken van opmerkingen.

* Overzicht januari 2007 (toegezonden als nr. LW/07.29/3d)

Dit overzicht geeft geen aanleiding tot het maken van opmerkingen.

* Overzicht februari 2007 (toegezonden als nr. LW/07.29/3e)

Mevr. Tigchelaar wijst op de als nr. 020V geregistreerde klacht uit Leeuwarden betreffende een zogenoemde Fly-pass in verband met de commando-overdracht op de vliegbasis. Zij is van mening dat het hier vermijdbare hinder betrof. **Mevr. Van Delft** onderschrijft deze opmerking. **Dhr. Den Drijver** kan zich dat standpunt voorstellen, maar wijst erop dat met de uitvoering van de fly-pass geen regels of procedures zijn overtreden. **De voorzitter** vindt het goed dat de opmerking is gemaakt, maar benadrukt wel dat het hier slechts gaat om 1 klacht betreffende een evenement met bijbehorende ceremonie dat bovendien niet elk jaar plaatsvindt. Hij pleit ervoor om wel het evenwicht te bewaren in het kritisch volgen van de activiteiten van de luchtmacht.

* Overzicht maart 2007 (toegezonden als nr. LW/07.29/3f)

Mevr. Tigchelaar merkt op dat er 6 klachten zijn ingediend betreffende het stuntvliegen. Zij stelt dat deze activiteit niet behoort tot de primaire taken van de Luchtmacht en derhalve als vermijdbaar aangemerkt dient te worden. **Dhr. Faber** antwoordt dat het een keuze van het Commando Luchtstrijdkrachten is om het demonstratievliegen te beoefenen. Deze keuze wordt politiek/bestuurlijk gedragen. Als de commissie daar anders over denkt zou zij zich per brief kunnen richten tot de Staatssecretaris. **De voorzitter** heeft geen behoefte aan het schrijven van een dergelijke brief. Zijn ervaring is dat de Luchtmacht serieus omgaat met klachten en open staat voor suggesties om de hinder te beperken. De aanwezigheid van een vliegbasis in de omgeving brengt nu eenmaal met zich mee dat allerlei vliegactiviteiten uitgevoerd dienen te worden. Het demonstratievliegen is een van die activiteiten. **Dhr. Den Drijver** merkt op dat het seizoen voor het demonstratievliegen onlangs weer is begonnen. Er wordt naar gestreefd om deze activiteiten zoveel mogelijk te spreiden over het land en daarnaast door middel van een persbericht informatie te verschaffen teneinde hinder en klachten te beperken.

8.2 Afschriften schriftelijk ingediende/afgedane klachten.

Er is geen correspondentie betreffende klachten ontvangen

9

Frisian Flag

De voorzitter merkt op dat dit onderwerp is geagendeerd op verzoek van dhr. Verf. **Mevr. Tigchelaar** brengt namens dhr. Verf naar voren dat de oefening Frisian Flag in het verleden veel hinder en klachten heeft opgeleverd. Dhr. Verf heeft de schaal van de oefening (30-5- deelnemende toestellen van verschillende nationaliteiten en vliegtuigtypen) wel eens “een maatje te groot” genoemd voor het relatief dicht bevolkte gebied. In het verleden werd de oefening jaarlijks gehouden, maar afgelopen jaar is gebleken dat het kennelijk ook mogelijk is om een jaar af te zien van de oefening als die niet zo goed past in het programma. De omwonendenvertegenwoordigers van Menaldumadeel stellen dan ook de noodzaak van de oefening ter discussie. Bij voorkeur zou volgens hen de oefening helemaal geschrapt moeten worden, maar als dat een stap te ver is zou kunnen worden overwogen de oefening te halveren, dat wil zeggen terug te brengen naar 1 keer per 2 jaar. Hiermee zou een structurele verbetering voor de omgeving van de vliegbasis kunnen worden bereikt.

Dhr. Den Drijver heeft begrip voor de gedane suggestie. Hij benadrukt evenwel op de eerste plaats dat de oefening past binnen de aangewezen geluidszone. Indien overschrijding van de geluidcontouren zou dreigen, dient de oefening te worden aangepast dan wel andere vliegbewegingen te worden geschrapt.

Dhr. Den Drijver legt voorts uit dat het feit dat de oefening twee jaar achtereen niet is gehouden, niet betekent dat er geen noodzaak voor is. De afgelopen jaren heeft in verband met de operaties in Afghanistan meer de nadruk gelegen op het beoefenen van het aanvallen van gronddoelen.

Voor andere operaties zijn de vaardigheden die beoefend kunnen worden in de oefening Frisian Flag noodzakelijk. Voorts merkt hij op dat de Luchtmacht al zoveel als mogelijk gebruik maakt van de mogelijkheden om oefeningen te rouleren. Binnen Nederland kan dat eigenlijk niet. Na de sluiting van de Vliegbasis Twenthe resteert alleen de Vliegbasis Volkel als mogelijk alternatief. In de praktijk is het rouleren met Volkel niet mogelijk vanwege diverse de andere taken van die vliegbasis. De luchtmacht maakt wel veel gebruik van oefenmogelijkheden in landen als Engeland, Duitsland, Frankrijk, Verenigde Staten en Canada. Dat gebeurt evenwel op basis van wederkerigheid, zodat ook in Nederland ruimte voor deze NATO partners geboden moet worden.

10

Jaarverslag 2005-2006

Het door de secretaris opgesteld conceptjaarverslag (nr. LW/07.29/4) geeft geen aanleiding tot het maken van opmerkingen. De secretaris zal zorgdragen dat het verslag, voorzien van een voorwoord van de voorzitter, zal worden aangeboden aan de Staatssecretaris van Defensie.

11.

Resultaten vliegbaanregistratie 2006

Desgevraagd geeft **dhr. Faber** een toelichting op de (met nr. LW/07.29/5) toegezonden brief van het Commando Luchtstrijdkrachten over een in de tweede helft van 2006 gehouden proef betreffende de vliegbaancontroles. Hij licht toe dat de steekproefsgewijze registratie van vliegbeweging onderdeel uitmaakt van het geluidbewakingsstelsel. In het verleden werd de vliegbaan registratie uitgevoerd door middel van de plaatsing van een flycatcher eenheid nabij de vliegbasis. Dat stelsel is niet meer beschikbaar en vervangen door vliegbaanregistratie vanuit Nieuw Milligen met behulp van het nieuwe luchtverkeersleidingsstelsel MASS. Hiermee is een effectievere registratie en controle mogelijk. In voorkomend geval kan dat ook achteraf. Op een vraag van **mevr. Tigchelaar** antwoordt **dhr. Faber** dat hij in zijn hoedanigheid van hoofd van het bureau geluidhinder bepaalt waar en wanneer het nieuwe stelsel wordt ingezet. Met het Ministerie van VROM is in het kader van de tweede lijnshandhaving afgesproken dat per vliegveld 2 keer per jaar 5 dagen wordt geregistreerd. **Dhr. Stormer** vraagt waarom slechts 10 dagen per jaar wordt gecontroleerd terwijl dat in theorie 365 dagen zou kunnen. Dhr. Faber antwoordt dat de Luchtmacht geen capaciteit beschikbaar heeft om meer dan 10 dagen per locatie te registreren.

Dhr. Vos vraagt of een schatting gegeven kan worden van het gemiddelde aantal vliegbewegingen per jaar. **Dhr. van der Meijden** antwoordt dat een belangrijk deel van de benodigde vliegbewegingen per vliegers in het buitenland plaatsvindt. **Dhr. Den Drijver** vult aan dat er 22 vluchten per dag uitgevoerd zouden worden als er niet in het buitenland zou worden geoefend.

12.

Informatie over gebruik vliegbasis.

Dhr. den Drijver geeft een opsomming van bijzondere activiteiten van de vliegbasis in de komende periode. Op 1^e pinksterdag zullen 4 starts en landingen plaatsvinden van vliegtuigen die deelnemen aan de herdenkingsceremonie in Margraten. Op zaterdag 2 juni zal een vliegbeweging plaatsvinden van en naar de Open Dagen van de Koninklijke Landmacht. In de komende periode zal weer een belangrijk

deel van de vliegbewegingen worden geëxporteerd. Zo zullen in totaal 14 vliegtuigen van de vliegbases Volkel en Leeuwarden 3,5 jaar gestationeerd worden in de Verenigde Staten. Voorts geeft **dhr. Den Drijver** een toelichting op het persbericht betreffende de stationering van het historische toestel de Hawker Hunter op de Vliegbasis Leeuwarden. Het vliegtuig is stiller dan een F16. De geluidproductie telt gewoon mee in de jaarberekening van de geluidszone. Voorts merkt **dhr. Den Drijver** op dat dit jaar in verband met de operaties in Afghanistan geen FWIT zal plaatsvinden. Deze is verschoven naar 2008. Aan het einde van het jaar zal een 5 weekse oefening plaatsvinden vanaf de Vliegbasis Leeuwarden. In die periode zullen er minder vliegbewegingen zijn vanaf de vliegbasis Leeuwarden. Daar staat tegenover dat dan nog wel avondvliegen zal plaatsvinden. **Dhr. Den Drijver** memoreert dat zijn voorganger heeft toegezegd in het najaar een proefneming te doen met het avondvliegen volgens de aanbeveling die de COVM naar aanleiding van een door de omwonenden gehouden enquête heeft gedaan. Hij zegt toe zich te zullen conformeren aan deze toezegging. **Dhr. Stormer** merkt op dat hij het op prijs gesteld zou hebben, indien de leden van de commissie een uitnodiging voor de aankomst van de Hawker Hunter hadden ontvangen. **Dhr. Den Drijver** antwoordt dat de vliegbasis bij voorkeur een groot aantal uitnodigingen had verstuurd, maar dat het risico te groot was dat de aankomst niet door zou gaan vanwege de weersomstandigheden. **Mevr. Tigchelaar** en **dhr. Veldman** spreken hun waardering uit voor de bereidheid van de dhr. Den Drijver om de toezegging van zijn voorganger betreffende de proefneming voor het avondvliegen gestand te doen.

13.

Rondvraag

Mevr. Van Delft merkt op dat zij is gebeld door een particulier die toestemming vroeg voor het uitvoeren van een landing met een particuliere helikopter bij Marssum omdat het op de betreffende dag niet mogelijk zou zijn op de vliegbasis te landen. Zij vraagt of het juist is dat Defensie normaliter medewerking verleend aan dit soort verzoeken. **Dhr. Van der Meijden** antwoordt dat alleen in zwaarwegende gevallen (noodgeval, donorvluchten etc.) medewerking wordt verleend en zeker niet tegemoetgekomen wordt aan dit soort particuliere verzoeken.

Mevr. Tigchelaar vraagt of er al meer bekend is over de aanschaf van een extra tankvliegtuig. **Dhr. Den Drijver** antwoordt dat de 3^e DC10 al in bezit is van de Luchtmacht en momenteel wordt gemodificeerd. Het streven is om dat af te ronden medio 2008, maar dat is nog wel afhankelijk van het investeringsprogramma. Vanaf dat moment komt extra tankercapaciteit beschikbaar, waardoor een aantal starts en landingen kan worden uitgespaard.

Mevr. Van Delft bedankt namens de commissie de vertrekkende voorzitter dhr. Baas voor de uitstekende wijze waarop hij de vergaderingen heeft geleid. **Dhr. Baas** antwoordt dat hij altijd heeft getracht ruimte te geven voor discussie. Hij heeft veel respect voor zowel de kritische maar constructieve opstelling van de omwonendenvertegenwoordigers als voor de wijze waarop de Luchtmacht opereert. Hij benadrukt dat in de commissie gezocht moet worden naar een balans, met nadruk op de hoofdlijnen. Hij bedankt de commissieleden voor de plezierige samenwerking en wenst de commissie veel succes.

De secretaris deelt mede dat de eerder afgesproken datum voor de volgende vergadering problematisch is in verband met afwezigheid van de luchtmachtvertegenwoordigers. Afgesproken wordt de volgende vergadering plaats te laten vinden op 3 december 16.00 uur.

14.

Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering.